

Literatūras ceļvedis

Nr. 4/2019
Jūnijs/jūlijs
ISSN 2592-8392

“Literatūras ceļveža” apvienotais vasaras numurs ceļā pie saviem lasītājiem dodas jūlija vidū. Atbilstoši gadalaikam esam sagatavojuši “vasaras ogu buketi” dažādām interesēm, vajadzībām un vēlmēm, it īpaši tādēļ, ka jūlijs šogad mums sarūpējis “lasīšanai labvēlīgus laikapstākļus”. Jau ilgāku laiku piedāvājam idejas ne vien latviešu oriģinālliteratūras un kaimiņtautu autoru tulkojumu iegādei bibliotēkas vai personīgajam grāmatplauktam, bet arī turpinām iepazīstināt ar specifiskiem izdevumiem, kuri pieejami vien dažās bibliotēkās, tomēr ir tā vērti, lai jūs par tiem būtu informēti. Šie izdevumi pārsvarā ir nozaru literatūra: priecājamies, ka mūsu autoru pulkam piepulcējušies vairāki kolēģi no LNB Pakalpojumu departamenta un Speciālo krājumu departamenta. Šoreiz “Literatūras ceļveža” grāmatu kopā dominē mākslas un sporta nozares – varbūt tas pietāv tieši vasarai? Savs, nedaudz netradicionāls skatījums uz dzīvi un lietu kārtību, kā allaž, raksturīgs ne vien kultūras žurnālistei Liegai Piešiņai, bet arī LU Humanitāro zinātņu mācībspēkiem. Tomēr “īpašo odziņu” statusā jūnija/jūlija numurā vēlētos izcelt divus izdevumus. Pirmais no tiem – indiešu izcelsmes kanādiešu dzejnieces Rupi Kauras apbrīnojami sievišķīgais, personiskais un intīmais dzejas krājums “Piens un medus” – atklāsme “par mīlestību, zaudējumu, traumām, pāridarījumiem, dziedināšanu un sievišķību” – jau nodēvēts par pasaules bestselleru un tulkots 35 valodās. Otrs izdevums, ar ko vēlamies palepoties – Strasbūras Nacionālās un universitātes bibliotēkas izdevuma “La Revue de la BNU” kārtējais numurs, kurš tapis sadarbībā ar LNB un paralēli izdots latviski. Izdevumā iekļautas arī LNB Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas speciālistu publikācijas. Baudījums acīm un dvēselei! Lai mums visiem daudz radošu ieceru un panākumu arī vasarā! Uz tikšanos jau rudens tuvumā!

Sagatavotāji:

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas mācībspēki: profesore Ieva Kalniņa, lektors, LU literatūras portāla “Ubi Sunt” projekta vadītājs Mārtiņš Laizāns, profesors Ojārs Lāms, literatūrzinātniece Sīgita Kušnere

Kultūras žurnāliste Liega Piešiņa

LNB Pakalpojumu departamenta Tehnoloģiju un dabaszinātņu lasītavas nozaru galvenā bibliogrāfe Pārsla Zute
LNB Pakalpojumu departamenta Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas nozaru informācijas eksperte Zane Rozīte

LNB Pakalpojumu departamenta Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas nozaru informācijas eksperte Astra Šmite

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas vadītāja Katrīna Teivāne-Korpa

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenā bibliogrāfe Ingrīda Peldekse

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenā bibliogrāfe Līga Goldberga

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenais bibliogrāfs Dmitrijs Zinovjevs

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenais bibliogrāfs Toms Herings

LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre Solvita Ozola

Seko un dalies ar

#lnblv

[Facebook.com/lnblv](https://www.facebook.com/lnblv)

[Twitter.com/LNB_lv](https://twitter.com/LNB_lv)

[Instagram.com/lnblv](https://www.instagram.com/lnblv)

© Latvijas Nacionālā

bibliotēka, 2018

Atbildīgā par izdevumu: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore
Anda Saldovere

Korektore:

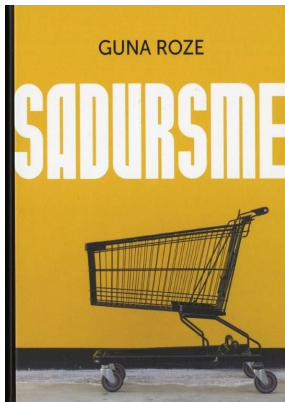
LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre Māra Jēkabsone

Maketētāja:

Enija Lukumiete

Grāmatu vērtējumos saglabāts vērtētāju individuālais stils

Sigita Kušnere:

Roze, Guna. Sadursme. Rīga : Dienas Grāmata, 2019. 160 lpp. ISBN 9789934546792.

Romāns stāstos arī latviešu literatūrā kļuvis par aktuālu romāna žanra paveidu. Jau kopš Dikensa, Folknera vai Nabokova laika šāda žanra modifikācija rakstniekiem nereti bijusi parocīga, lai dotu lasītāja iztēlei brīvu vaļu – apvienot stāstus vienotā vēstījumā vai ļaut katram stāstam palikt kā atsevišķam, pabeigtam literāram darbam.

Guna Roze piedāvā sieviešu stāstus – par sevis un pasaules izpratni, par “īstā vīrieša” meklēšanu un pazaudēšanu, ja ieraudzīts cits, iespējams, labāks “īstā vīrieša” kandidāts. Bet ne jau tikai par to. Stāsti īsā epizodē ļauj ieskatīties it kā ikdienišķās – draugu, paziņu, kaimiņu, kolēģu – publiski izrādītās ikdienas aizkulisēs. Tieši aiz kulisēm – ne pa atslēgas caurumu guļamistabā, lai gan arī tur rakstniece lasītāju reizēm ievēd, bet vairāk tieši aiz aizvilktiem istabas aizkariem, tām kulisēm, kas nošķir privāto un publisko telpu. Grāmata ļauj ieraudzīt to klusumā un sevī nesto pārdomu, šaubu un neizlēmības vai pēkšņo impulsu raisīto iekšējo dzīvi, kurā nekad nebūs gana ar to, kas dots. Jo allaž pietrūkst pozitīvā stresa izjūtas, ko nes apjausma, ka viss ir tikai uz brīdi, ka nejaušības vai likumsakarības var vienā mirklī mainīt visu – gan ikdienu, gan dzīvi pilnībā, to glābjot vai zaudējot. Citādie un izraidītie – rakstniece runā arī par viņiem, turklāt no nebūt ne ierasta skatpunkta, proti, akcentējot nevis citādību, bet gan to, kas mūs visus vieno, – vēlmi būt mīļētiem, iederīgiem un piederīgiem. Gan pusaudža vecumā, gan dzīves norietā, materiālā un emocionālā nabadzībā vai atšķirīgā gara izpausmē. Tas ir stāsts par vēlmi pajauties uz cilvēkiem, kuri ir līdzās ne tikai pienākuma dēļ, bet arī patiesu jūtu un apzinātas gribas vadīti, un ir atbildīgi ne tikai par pieradinātajiem, bet arī par tiem vientiesīgi naivajiem, kuri gatavi slimam putnēnam izsaukt ātro palīdzību, jo ikkatra dzīvība ir būtiska.

<http://www.dgramata.lv/dq-izdotas-gramatas/dailliteratura/originalliteratura-latviesu/romani/sadursme>

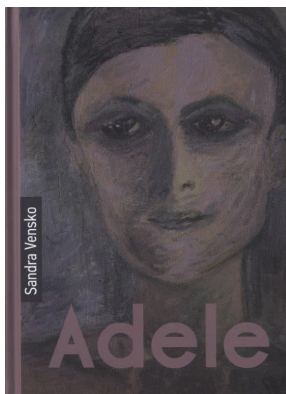
<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/klaja-nakusi-gunas-rozes-gramata-sadursme.a311143>

<http://lalksne.blogspot.com/2019/03/guna-roze-sadursme.html>

https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/gramatas_-sadursme_-recenzija_-supulisu-avarija-14217086

Atslēgvārdi:

mūsdienu latviešu autoru stāsti

Vensko, Sandra. Adele. Rīga : Dienas Grāmata, 2019. 328 lpp. ISBN 9789934546723.

Jaunākā latviešu sieviešu proza neatlaidīgi turpina risināt sievietes traumatiskās dzīves pieredzes tēmu. Sandras Vensko romāna varone Adele iet tālāk par ierasto “problēmas konstatācijas zonu” – līdz pašizziņai un atbilžu meklējumiem psihoterapeita kabinetā un mācītāja pārrunu telpā. Sandra Vensko modelē sievietes dzīves ceļu no mazas meitenes līdz pilnbrieda gadiem, izejot cauri tik daudzām traumām un netaisnībām, ka vienam liktenim varētu šķist par daudz, ja vien pulka šādu dzīvesstāstu nebūtu arī šeit un tagad tepat līdzās. No Adeles dzīves ir pazuduši vai aizbēguši, vai pašas Adeles pamesti visi vīrieši, taču viņa turpina alkt pēc “sievietes laimes”, par kuru raksta vecos žurnālos, ko var nojaust apkārt redzamos “pareizos” dzīves modeļos: “Man vajadzēja ģimeni. Neko citu, tikai dzīvi pēc formulas “māte + tēvs + bērns”. Citu neko.” (138. lpp.) Pati būdama saplosīta un iznīcināta, Adele konsultē citus – par profesijas izvēli, kas ļautu nodzīvot vismaz piepildītu darba dzīvi. Iezīmīgākā romāna tēma ir bads – gan fizisks, kad jāiet zagāt āboli vai kaņepes, vai klimpas ar pienu svešas mājas pieliekamajā, gan stindzinošs emociju un cilvēciska siltuma bads. Adele apzinās, ka viņas “domas [...] šaudās kā akvārijā zivtiņas vai zooloģiskajā dārzā aiz restēm ieslodzīti bailīgi radījumi”. (42. lpp.) Arī viņa pati ir šis ieslodzītais, ierāmētais, bailīgais radījums, kas meklē izeju un iespēju aizbēgt – uz savu nesasniedzamo bērnības zemi vai prom no neiedomājami smagām un pazemojošām attiecībām. Iespējams, izeja ir kā ceļš, kas ved uz baznīcu. Bet varbūt – uz otru cilvēku?

<http://www.dgramata.lv/dg-izdotas-gramatas/dailliteratura/originalliteratura-latviesu/romani/adele>

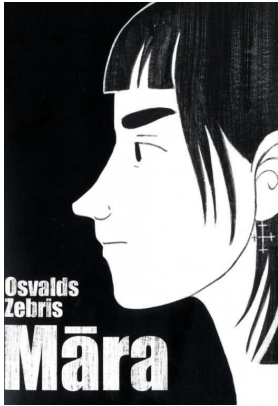
<https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/gramatas-adele-recenzija-no-kaijam-juras-un-maizes-14214588>

<http://www.la.lv/skita-ka-pati-partopu-par-adele>

Atslēgvārdi:

mūsdienu latviešu autoru romāni

Skat. arī: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/25563276.pdf>

Zēbris, Osvālds. Māra. Rīga : Dienas Grāmata, 2019. 224 lpp. ISBN 9789934546846.

Viena no sarežģītākajām un atbildīgākajām lietām cilvēka mūžā ir pieaugšana. Iniciācija, ko mītiskajos senlaikos izgāja pusaudži, puīšiem dodoties turp, nezin, kurp, lai nomedītu pašu lielāko lāci un pārnestu mājās zelta ābolu, vai meitām lecot akā pēc savas vārpstiņas, lai nonāktu dažādu uzdevumu un pārbaudījumu pilnā svešā pasaulē. Varētu teikt, ka tie ir pasaku nostāsti par senām dienām vai pirmatnēji dzīvojošu kopienu piekopti rituāli, tomēr tā nebūt nav. Iniciācijas rituāli joprojām ir dzīvi – gan vidusskolēnu vai pirmā kursa studentu iesvētības, gan dažādi eksāmeni un pārbaudes, darba intervijas un motivācijas vēstules; arī pareizā kleita, ko tērpt uz prezidenta inaugurāciju, ir iniciācijas mūsdienu variants – ir pienākums atbilst izvirzītajām prasībām, lai tevi pieņemtu kā līdztiesīgu kopienas locekli. Var mēģināt hipsterīgi noliegt šādas prasības un censties “būt tikai pašam”, bet arī tas ir vien sociālās uzvedības modelis, kam jāatbilst, lai citi brīvdomātāji pieņemtu tevi savā grupā, akceptētu, ka tava citādība atbilst viņu “pareizās citādības” uztverei. Arī dzejniekmeitene Anna, kura pagadās Māras ceļā kā viedais padomdevējs, runā par likumiem un tradīcijām, uzvedības normām un vīnu, kas nedrīkst būt lētāks par pieciem eiro, – arī brīvdomībai ir sava reālā ikdienas sadzīves cena. Māra cenšas būt piederīga visiem – draugu grupai, skolai, mātei un tēvam, kādai izsapņotai dzīves pareizībai. Cenšas izdzīvot, jo viņas personība augot nekādi nespēj ielocīties tajā trafaretā, kas viņai tiek piedāvāts, un pagaidām viņa vēl nav pietiekami zinoša un stipra, lai saprastu, ka modeļi ir deformēti jau ilgi pirms viņas – skolēnu un skolotāju, vecāku un vecvecāku, pieaugušo un bērnu, meiteņu un zēnu, vīriešu un sieviešu attiecībās. Nav pareizo scenāriju, un, lai cik detalizēti viss būtu izplānots un izdomāts, mēģinājumu var izjaukt “lamzacīgi” puīši no vienpadsmitās klases, bet priekšnesumu – spriganas klases jaunpieņācējas, kuras patiesībā grib tieši to pašu, ko Māra, – būt piederīgas, iederīgas, saprastas un mīlētas. Viena no pēdējā gada skumjākajām grāmatām latviešu literatūrā. Arī viena no retajām, kas atklāti runā par pieaugšanu un to, cik vieglprātīgi un nedzirdīgi pret šo procesu mēdz izturēties pieaugušie. Grāmata jauniešiem un par jauniešiem. Iespējams – jauniešu vecākiem, kuri, šķiet, jau sen aizmirsuši savu astotās vai devītās klases izlaidumu un bailes no pirmās dienas vidusskolā. Māra – svēta un dievišķa vai ikdienišķa un dzīva? Osvālds Zēbris, meistarīgi rīkojoties ar valodas līdzekļiem un latviešu kolektīvajā bezapziņā mītošajiem mītiskajiem tēliem un priekšstatiem, radījis jaunā gadsimta Maijas/Māras stāstu, kurā maizes krāsns vai velēnu vecīša pirtī pāršanas vietā meitenei jātiek galā ar soctīklu biedējošo spēku un mātes slimību. Jātiek galā vienai, jo pieaugšanas iniciācija ir vienatnē izejams pārbaudījums. Grāmatas lasījuma piedzīvojumu īpaši spilgtu dara Elīnas Brasliņas emocionāli precīzie zīmējumi.

<http://www.dgramata.lv/dg-izdotas-gramatas/dailliteratura/mara>

https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/osvalds-zebris-kodols-romanam-mara-ir-par-drosmi-ta-ir-ikdieniska-drosme_a323810

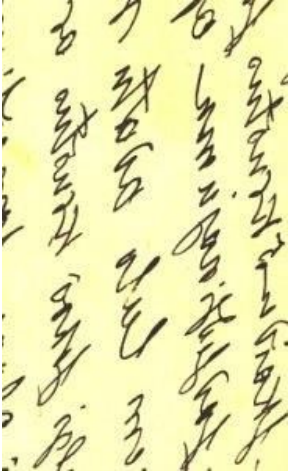
Atslēgvārdi:

mūsdienu latviešu autoru romāni; jauniešu literatūra; jaunieši

Ojāra Lāma viedoklis:

Osvālds Zēbris, ieguvis reputāciju vēsturiskā romāna žanrā, nu pievērsies jaunai tematikai un stilistikai, piedāvājot romānu par pusaudžu pasauli. Romānam ir gredzenveida kompozīcija. Tas sākas un beidzas Ziemassvētkos ar diezgan drūmu notikumu galvenās varones dzīvē, taču Ziemassvētku fons un romāna epigrāfi piešķir savdabīgu gaišumu visādi citādi diezgan drudžaini trauksmainajam vēstījumam par pieaugšanu un pusaudžu pasaules tektoniskajām pārmaiņām. Romāns ir grods un raits, dialogisks. Savdabīga iezīme ir vēstījuma būvēšana no galvenās varones Māras viedokļa, tādējādi piedāvājot skatījumu uz pasauli no pusaugu meitenes skatpunkta. Interesantu kontrapunktu romānam piešķir Imanta Ziedoņa dzejoļa par pīlādžiem iekļaušana tekstā. Romānā tēlotājam pasaulei piemīt gan pīlādžogu krāšņums, gan rūgtenums.

Mārtiņš Laizāns:

Sirmābols, Reinis (īst. v. Karasjovs, Vasīlijs). Iekavas & komentāri. Rīga : Valters Dakša, 2019. 47 lpp. ISBN 9789934874352.

Dzejnieks ar gana latviski etnogrāfiski skanošu vārdu, visticamāk, nav pazīstams nedz plašākai dzejas interesentu publikai, nedz rūdītiem dzejas lasītājiem. Turklāt izdevējs apgalvo, ka tas ir 1924. gadā dzimuša trimdas dzejnieka krājums. Tas gan nav nekas pārsteidzošs – pašmistifikācija un dažādu pseidonīmu un heteronīmu pieņemšana portugāļu modernista Fernandu Pessoa stilā ir viena no firmas zīmēm jaunajam dzejniekam Vasīlijam Karasjovam, kurš pazīstams arī kā Kormaks. Arī izdevējs Valters Dakša rūpējas, lai katrs viņa paspārnē tapušais izdevums būtu ar kādu teatrālu papildvērtību.

Saistībā ar šo izdevumu īpatnējs ir fakts, ka Vasīlijs lielākoties dzejo krievu valodā (plašākā tvērumā viņa poētiku varētu nosaukt arī par daudzvalodīgu, nedaudz ārpusvalodīgu, varbūt pat hļebņikoviski aizprātisku, ar dažādiem vizuāliem eksperimentiem piesātinātu), tomēr šis viņa dzejas debijas krājums izdots latviski. Par to parūpējusies vesela atdzejotāju brigāde – Arvis Viguls, Sergejs Moreino un Einārs Pelšs. Krājumā lasītājs sastapsies gan ar lakonisma paraugiem, gan pārblīvētiem poemizējumiem, kur tēlu krāvums var sacensties tik vien kā ar Ulža Bērziņa paraugiem. Šķiet, ka autora centieni ir episki iecerēti – tvert no dzejas lauka visdažādākos dzejošanas paņēmienus, tēmas, tēlus, formas, lai mazā 47 lappušu krājumā iespiestu nevis vienu mazu un individuālu mikrokosmu, bet visu plašo firmamentu un pasaulsmāju. Krājums noteikti nav vieglākā lasāmviela, tomēr, labvēlīgi noskaņojot mūzas, spraigais labirintiskums un valodiskais salūts ļaus sajust gandarījumu kā teju pēc līduma līšanas. Vēl mistiskāku krājumu padara fakts, ka tas jau ir izpirkts. Jādodas uz bibliotēkām (tajās ir!) vai jācer sastapt dzejnieku. Visticamāk, literārajā lokālā "Bolderāja" Avotu ielā, kur gan autors, gan izdevējs ir neiztrūkstoša dzejiskā interjera sastāvdaļa.

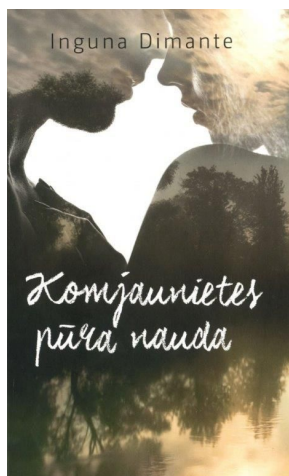
<https://www.punctummagazine.lv/2019/02/05/mistifikācijas-ar-merki>

<https://naba.lsm.lv/lv/raksts/bronhits/reinis-sirmabols.a114865>

Atslēgvārdi:

mūsdienu dzeja

leva Kalniņa:

Dimante, Inguna. Komjaunietes pūra nauda. Rīga : Zvaigzne ABC, 2019. 176 lpp. ISBN 9789934080654.

Inguna Dimante ir atradusi izklaides literatūras romānu lasītājus rosinošu virsrakstu, kas nepārprotami intriģē: kāds gan sakars komjaunietei ir ar pūru. Taču jāatzīst, šādu jautājumu uzdod vairs tikai vecākā paaudze. Neatkarīgajā Latvijā uzaugusī paaudze bieži nezina, kas ir komjaunieši, un vēl mazāk – ka komjaunietei pūra naudas nemēdza būt. Romāns noteikti vairāk orientēts uz lasītāju grupu ar vidējo vecumu 45+.

Romānam ir ietvara kompozīcija: tā sākumā Māra mūsdienās ar mazbērniem šķirsta lielo ģeogrāfijas grāmatu, romāna beigās mazdēls ir aizmidzis, skatoties grāmatu, un Māra dodas dienas gaitās, atzīstot, ka viņas lielo noslēpumu neuzzinās neviens. Tomēr lasītājs to uzzina, jo vizinošā stāstītāja trešajā personā no Māras skatpunkta izstāsta notikumus, kas risinājušies gan 1980. gadā, gan divdesmit gadus vēlāk, kad Mārai jau ir divi pieauguši dēli, četrdesmit pieci gadi un vīrs. Pat tajos notikumos, kuros Māra nepiedalās, stāstītāja notikumu interpretācijā ir Māras pusē. Romāns tādējādi noteikti labāk patiks sievietēm.

Notikumi romānā ir diezgan vienkārši – divdesmit gadu vecumā Māra satiek savu lielo mīlestību un atklāj, kāds var būt sekss. Padomju vara mīlētājus izšķir, viņi vairs netiekas un nesazinās, taču mīļotā cilvēka palīdzība un sniegtās mācības pavada visu Māras laulības dzīvi, veiksmīgi izdzīvojot skarbos 90. gadus un iegūstot vispirms materiālo un beidzot – arī ģimenes harmoniju, bet jau 21. gadsimtā. Autore parāda, ka labā izglītība, kas iegūta par spīti vīra vecāku pretestībai, taču pēc liktenīgā vīrieša ieteikuma, palīdz Mārai finansiāli nodrošināt ģimeni.

Raksturīgi mūsdienu romānam darbā ievīti atsevišķi folkloras un misticisma pavedieni. Romāns ir tipisks viena lietaina vakara romāns, kad lasot var atcerēties, kā bija kādreiz un salīdzināt savu pieredzi ar Māras dzīvi.

Atslēgvārdi:

latviešu izklaides romāns; sievietes dzīves gājums; ģimene

Ojārs Lāms:

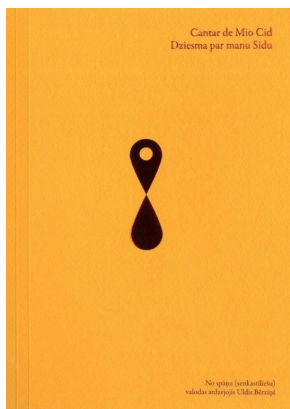
Žadans, Serhijs. Mezopotāmija. No ukraiņu valodas tulkojusi Māra Poļakova, atdzejojis Māris Salējs. Rīga : Jāna Rozes apgāds, 2019. 283 lpp. ISBN 9789984237480.

Serhijs Žadans, viens no mūsdienu redzamākajiem ukraiņu rakstniekiem, latviešu lasītājiem jau pazīstams ar romānu “Džezs pār Donbasu”, tāpēc jaunais tulkojums kādam būs patīkama atkalsatikšanās, bet citam – iepazīšanās ar patiesi interesantu rakstības veidu, kas gan formāli, gan tematiski piedāvā paplašinātu skatījumu uz ierastajām episkās rakstības izpausmēm. Romāna darbība notiek viegli mistificētā Ukrainas postpadomju realitātē, ko iezīmē dzīve pie upēm, kas kļūst ne tikai par notikumu telpas marķieriem, bet simboliskiem esamības parametriem. Lai gan uz grāmatas vāka minēts, ka romāna darbība notiek autora dzimtajā pilsētā Harkivā, šī pilsēta ne reizi tekstā nav nosaukta vārdā, tāpat nav citu precīzu topogrāfisku nosaukumu. Tie parādās tikai galamērķu nosaukumos tad, kad personas uz īsāku vai garāku laiku pamet savu pilsētu. Romāna vēstījums veidots savdabīgi – kā astoņu puišu dzīves stāsti. Tos vieno kopīga vide, pieredze un ilgas, tie saskaras arī sižetiski, taču sižets īstenībā ir pati pilsēta, vienlaikus ļoti konkrēta un mītiski netverama. Romāna lasīšanas pieredzes neparastums un savpatums rodams arī romāna divdaļīgajā konstrukcijā. Pirmā daļa “Stāsti un biogrāfijas” ir jau minēto astoņu varoņu gaitu stāstījumi, bet otrā daļa “Precizējumi un vispārinājumi” nosacīti saucama par dzejas krājumu, kur dzejas valodai raksturīgajā nosacītībā citā rakstības veidā spoguļojas noskaņas un izjūtas, kas liktas pamatā arī romāna pirmajai vēstījošajai daļai.

<http://www.la.lv/serhijs-zadans-mezopotamija>

Atslēgvārdi:

ukraiņu literatūra; postsociālisms; neomītisms

Dziesma par manu Sidu. No spāņu (senkastīliešu) valodas atdzejojis Uldis Bērziņš. Rīga : Neputns, 2019. 198 lpp. ISBN 97899934565670.

Koši mandariņkrāsas vāki, kas kārdinoši iekļauj spāņu eposa tekstu, signalizē par nozīmīgu notikumu latviešu valodā tulkotās literatūras jomā. Nu latvietis savā gara pasaulē savā dzimtajā valodā var iedzīvoties senos Spāņas (Ulža Bērziņa piedāvāta forma tulkojumā) notikumos, varoņu gaitās un nedzirdētās dzejas skaņās.

Atdzejotājs lielu uzmanību veltījis valodas poētiskai arhaizācijai, gan atdzīvinot piemirstas leksiskas vienības, gan stilizējot morfoloģiju un sintaksti, tādējādi valodu savādojot un piemērojot tieši šim tekstam.

Mākslinieks Armands Zelžs gājis gluži citu ceļu un piedāvā vismodernāko iespējamo ilustrēšanas paņēmieni, ņemot attēlus no “Google maps street view”. Paņēmieni izrādās pārsteidzoši dzīvīgs un iedvesmojošs, jo lasītājs redz reālās eposā tēlotās vietas, un viņa iztēle piepilda attēlā redzamās ainas ar seno dienu krāšņumu un godību.

Lai labticīgais lasītājs senatnes un svešādās kultūras izpausmēs neapmaldītos, pamatīgu darbu veicis izdevuma zinātniskais redaktors Dens Dimiņš, kas apgādājis grāmatu ar pamatīgu tiesu skaidrojumu un norāžu, tajā skaitā apģērbu, bruņojuma un citu reāliju zīmējumiem.

Grāmata ir skaista, taču prasa no lasītāja uzmanību, vērību un iedziļināšanos, pacietīgu lasītāju apbalvojot ar nozīmīgu gara apvāršņa paplašinājumu.

<http://neputns.lv/book/dziesma-par-manu-sidu/#.XSq5ZeszaUk>

<https://www.delfi.lv/kultura/news/cultureenvironment/izdota-ulza-berzina-atzvejota-senspanu-dziesma-par-manu-sidu.d?id=51064077>

Atslēgvārdi:

eposs; viduslaiki; spāņu literatūra

Iesaka Liega Piešiņa

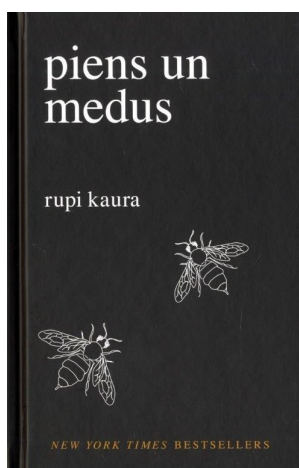
Katra, Anna. Vietējā stacija. Rīga : Zvaigzne ABC, 2019. 205 lpp. ISBN 9789934080043.

Līdz šim mums ir bijusi iespēja lasīt jau divus Annas Katras romānus: "Cilvēks, kurš skatās" un "Visiem laimīgas beigas". Autore, kas nevēlas atklāt savu personību, arī savā trešajā romānā psiholoģiski pamato tā varoņu rīcību. Grāmatas galvenā varone ir visnotaļ cienījama sieviete ar savu noslēpumu, kura līdz šim dzīvojusi prognozējumu dzīvi, spontānas rīcības rezultātā nokļūst vietā, kur pat autobusi vairs nepietur. Noteiktos apstākļos varone kļūst gana koķeta un dzīvelīga. Romānā paustie zemteksti ir gana bagātīgi. Latviska vide, kas ne mirkli nav gaudulīga. Grāmata ir labi lasāma pludmalē vai citā publiskā vidē, un to var raksturot kā spilgtas krāsas vasaras ziedu, kad pušņiem nav vietas.

https://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/183899-vieteja_stacija.html

Atslēgvārdi:

latviešu autoru romāni

Kaura, Rupi. Piens un medus. No angļu valodas atdzejojusi Ieva Melgalve; redaktore Kristīne Ilziņa. Rīga : Zvaigzne ABC, 2019. 204 lpp. ISBN 9789934081699.

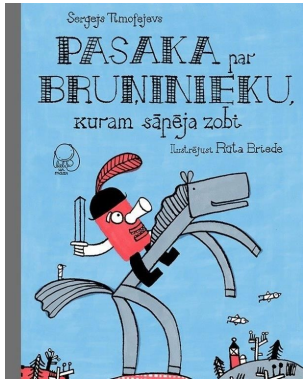
"Piens un medus" ir uzskatāms par pasaules fenomenu. Kopš tā iznākšanas 2014. gadā izdevums tulkots 35 valodās. Indiešu izcelsmes kanādiešu dzejnieces radītais dzejoļu krājums ir viens no retajiem, kurš vairāk nekā 100 nedēļas noturējies "The New York Times" bestselleru sarakstā. Kopš tā iznākšanas pasaulē pārdoti vairāk nekā 3 miljoni eksemplāru. Savukārt, pati autore 2017. gadā tika atzīta par vienu no 100 ietekmīgākajām mūsdienu pasaules sievietēm. Raksturojot krājumu, jāpiekrīt atziņai, ka šis krājums ir kā sievietes publiska izģērbšanās, kas atklāj to, par ko nav pieņemts runāt, bet kas ik dienu notiek. Rupi Kaura ir ne tikai jaunu meiteņu elks. Viņas rakstītais jaunām sievietēm ļauj sajusties īpašām, mīlētām un vajadzīgām, bet vidējā paaudze šajās vienkāršajās dzejas rindās, kuras latviskojusi Ieva Melgalve, rosina mīlēt savas meitas tādas, kādas viņas ir. Rupi Kaura ir arī savu krājumu ilustratore (otrs krājums "Saule ir viņas bērni", 2017), un tā ir vēl viena emocionāla dimensija, kuru uztveram kā spēju sevi sadziedēt pēc nopietniem pārdzīvojumiem. Dažkārt pat tikai vienā teikumā paustais liek Rupi Kauras rakstīto iekļaut savu atziņu/citātu/ piezīmju blociņā.

<https://www.tvnet.lv/6707683/latviesu-valoda-izdots-dzejas-dizpardoklis-piens-un-medus>

<http://www.la.lv/lasitaji-ir-izslapusi-pec-sadiem-dzejoliem>

Atslēgvārdi:

mūsdienu dzeja

Timofejevs, Sergejs. Pasaka par brunnieku, kuram sāpēja zobi. No krievu valodas tulkojusi Jolanta Pētersone; redaktore Inese Zandere. Rīga : liels un mazs, 2018. 37 lpp. ISBN 9789934574146.

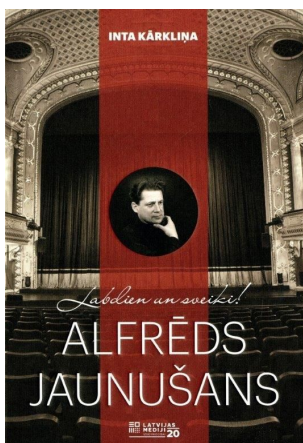
Dzejnieks Sergejs Timofejevs šobrīd uzskatāms par vienu no atpazīstamākajiem un nozīmīgākajiem Latvijas krievvalodīgajiem dzejdariem. Būdam vairāku dzejas grāmatu autors un aktīvs tekstgrupas "Orbīta" dalībnieks, viņš uztur dialogu gan starp dažādiem mākslas žanriem, gan latviešu un krievu kultūru kopumā. Debitējot bērnu literatūrā, Timofejevs asprātīgā un sirsnīgā veidā tuvinājis arī teātri un literatūru. Autors bērniem un viņu vecākiem parāda, kā viens un tas pats vēstījums dažādos medijos var pastāvēt līdzvērtīgi un vienlaikus atšķirīgi. 2017. gadā šī savdabīgā pasaka par bērniem labi pazīstamo "zobu problēmu" tika iestudēta Latvijas Leļļu teātrī. Tagad "Pasaka par brunnieku, kuram sāpēja zobi" apgādā "liels un mazs" iznākusi grāmatas formā gan krievu, gan latviešu valodā. Autora rokraksts un skatījums ir pamanāms un atšķirīgs. Gan izrādes scenogrāfiju, gan grāmatas ilustrācijas veidojusi māksliniece Rūta Briede. Izdevuma vizuālajā noformējumā neuzkrītoši iekļautas ne tikai atsaucēs uz Viduslaiku sējumiem ar izceltiem versāļiem un ornamentālām ilustrācijām, bet arī samazināta distance starp latviešu un krievu bērnu auditorijai pieejamo kultūras piedāvājumu. Iepriecina patiesi laba valoda – ne tikai tādēļ, ka veikts atzīstams tulka darbs, laba valoda ir pašam autoram.

<https://www.fold.lv/2019/01/ilustreta-pasaka-par-brunnieku-kuram-sapeja-zobi>

<https://www.lelluteatris.lv/lv/2707-brunnieks-kuram-sapeja-zobi>

Atslēgvārdi:

bērnu literatūra

Kārklīņa, Inta. Labdien un sveiki! Alfrēds Jaunušans. Rīga : Latvijas Mediji, 2019. 336 lpp. ISBN 9789934156090.

"Labdien un sveiki!" – šādu nosaukumu Inta Kārklīņa grāmatai devusi tādēļ, ka Jaunušans pats savulaik līdzīgi raksturojis aktiera mūžu: "Kamēr izrāde dzīvo, tikmēr ir. Labdien un sveiki – un vairs nekā. Un tad es sapratu, ka tas jau neattiecas tikai uz aktiera nospēlēto lomu, bet uz visu dzīvi arī. Jo, salīdzinot ar mūžību, tas taču ir tikai tāds mirklis".

Lielu daļu grāmatas veido paša Alfrēda Jaunušana monologs, kurā viņš atskatās uz savu veikumu teātrī. Lasot grāmatu, apjaušam, ka Jaunušans ir bijis stiprāks par apstākļiem un neatlaidīgi cīnījies par savu sapni. Ienācis teātrī ar statistu un sulaiņu lomām, bet teātra vēsturē kā lielisks aktieris sevi iemūžinājis ar vairāk nekā 80 lomām, vismaz 80 izrāžu režiju un Nacionālā teātra galvenā režisora posteni 20 gadu garumā. Grāmatas varoņa dzīves gājumu nav bijis viegli izzināt: grāmatas autore, žurnāliste Inta Kārklīņa gandrīz piecus gadus (2003–2007) vismaz pāris reizi mēnesī viesojās pie aktiera un režisora, kurš daudz stāstīja par sevi teātrī, bet visai pamaz – dzīvē. Teātra dzīve ir svarīga grāmatas daļa, tomēr grāmata aptver visu Jaunušana dzīves gājumu, ļaujot paviesoties arī tālajā bērnībā un būt kopā ar deviņgadīgo puīšeli, viņam pirmoreiz ieejot Nacionālajā teātrī kā skatītājam, kur ieraudzītais brīnums liek piedzimt sapnim "palikt uz dzīvi" brīnumainajā teātra pasaulē.

<http://www.la.lv/foto-teatris-bija-visa-vina-dzive-atverta-gramata-par-legendaro-aktieri-un-rezisoru-alfredu-jaunusanu>

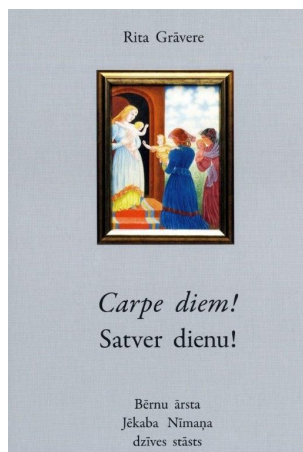
<http://www.la.lv/foto-teatris-bija-visa-vina-dzive-atverta-gramata-par-legendaro-aktieri-un-rezisoru-alfredu-jaunusanu/galerija/52>

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/kultura/iznakusi-intas-karklinas-gramata-labdien-un-sveiki-alfreds-jaunu.a118939>

<https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/161711/labdien-un-sveiki-alfreds-jaunusans>

Atslēgvārdi:

latviešu teātra personības; biogrāfijas; aktieri un režisori

Grāvere, Rita. Carpe diem! = Satver dienu! : bērnu ārsta Jēkaba Nīmaņa dzīves stāsts.

Redaktore Līvija Baumanē-Andrejevska. Rīga : Mansards, 2019. 465 lpp. ISBN 9789934122286.

Bērnu ārsta Jēkaba Nīmaņa savam laikam revolucionārās idejas medicīnā, bērnu humānismā un sabiedrībā kopumā ir tikai viens no iemesliem, kāpēc vajadzētu pievērsties šai leģendārajai personībai, kas desmit gadus bija Rīgas Bērnu slimnīcas galvenais ārsts, turklāt, kas īpaši interesanti, uzņēmās Raiņa un Aspazijas privātārsta pienākumus. Daudzas mātes savus bērnus auklēja pēc ieteikumiem viņa grāmatā. Vēsturniece Rita Grāvere radījusi bērnu ārsta Jēkaba Nīmaņa dzīves stāstu "Carpe diem! Satver dienu!". Nosaukumā autore likusi paša Nīmaņa daudzkārt pieminēto seno romiešu saukli. Mūsdienās, kad dzīvojam līdz "sistēmas bērnu" notikumiem, zīmīga šķiet ziņa, ka Jēkabu Nīmani 1932. gadā atlaida no Rīgas zīdaiņu nama vadītāja amata, jo viņš bija uzteicis darbu vairākām kopējām, kas slikti izturējušās pret bērniem. Drosmīgais, izglītots un leģendārais bērnu ārsts visu mūžu ir rakstījis dienasgrāmatu, kas ļauj daudz emocionālāk uztvert grāmatā aprakstītās dzīves peripetijas. Dokumentalitāte papildina emocionalitāti – un otrējādi.

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/dailiteratura/memuarliteratura-biografiski-apraksti/carpe-diem-satver-dienu.html>

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/latvijas-dzimtu-saknes/nimanu-dzimta-veconkulis-jekabs-un-specigais-turpinajums-musdien.a98772>

<https://www.apgadsmansards.lv/lv/book/590/carpe-diem-satver-dienu>

Atslēgvārdi:

Jēkabs Nīmanis; ārsti; pediatri; slimnīcas; biogrāfijas

Pārslas Zutes viedoklis:

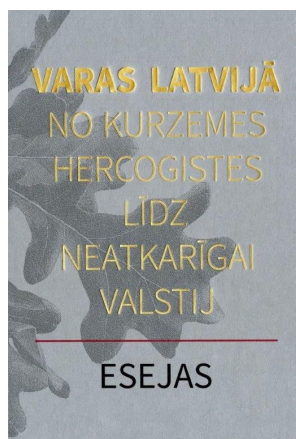
Grāmatas autore, antropoloģe Rita Grāvere, strādājot Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā, pievērsusies pediatrijas vēsturei, īpaši leģendārā cīnītāja par Latvijas valsts jaunās paaudzes veselību un izdzīvošanu, bērnu ārsta Jēkaba Nīmaņa plašajam dokumentālajam arhīvam, kuru muzejs saņēmis no ārsta atraitnes.

"Carpe diem! Satver dienu!" – šādu vadmotīvu savai dzīvei bija izvēlējis pirmais diplomētais Latvijas bērnu ārsts. Stāsts atspoguļo ne tikai viņa dzīves, bet arī valsts dzīves notikumus, sākot jau ar cariskās Krievijas un Pirmā pasaules kara laiku. Desmit gadus Nīmanis bija Rīgas bērnu slimnīcas galvenais ārsts. 1935. gadā viņš atklāja privātklīniku bērniem, kurai gan nebija lemts ilgs mūžs, jo 1940. gadā tā tika nacionalizēta. No 1935. līdz 1940. gadam ārsts strādāja Majoru Valsts bērnu namā par konsultantu. Jāpiemin, ka līdz pat dzejnieku nāves stundai dakteris Nīmanis bija Raiņa un Aspazijas personīgais ārsts. Laikā no 1951. līdz 1954. gadam arī Nīmanis pieredzēja "austrumu akadēmijas studijas". Pēc atgriešanās no izsūtījuma viņš turpināja ārsta praksi. Populārākās viņa sarakstītās grāmatas ir par vesela un slima zīdaiņa un mazbērna kopšanas jautājumiem.

Grāmatu papildina daktera Nīmaņa mūža svarīgāko notikumu uzskaitījums, plašs avotu un literatūras saraksts, publikāciju bibliogrāfija, nozīmīgāko personu rādītājs, kā arī Nīmaņu un Matrožu dzimtu ciltskoki.

lesaka LNB nozaru speciālisti

Zane Rozīte:

Varas Latvijā. No Kurzemes hercogistes līdz neatkarīgai valstij. Esejas. Jura Goldmaņa zinātniskajā redakcijā. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2019. 880 lpp. ISBN 9789934184239.

Apjomīgajā krājumā apkopotas desmit Latvijas vēsturnieku un citu zinātņu pētnieku esejas par valstiskuma vēstures slāņiem Latvijas sociālajā, kultūras, ideoloģiskajā, politiskajā un ekonomiskajā kontekstā un to saistību ar valsts tapšanu un nacionālās identitātes veidošanos laikā no 16. līdz 20. gadsimtam. Grāmatā ietvertie teksti veidoti eseju formā, kas ļauj autoriem savu vēstures izklāstu piedāvāt neierastā izteiksmē, papildinot vēstures aprakstošo skatījumu ar intelektuālu un konceptuālu redzējumu. Lasītāji krājumā var iepazīties ar modernā valstiskuma iezīmēm Kurzemes un Zemgales hercogistē, latviešu nācijas idejas veidošanos Krievijas impērijā, Latvijas autonomijas jautājuma attīstības vēsturi, Pirmā pasaules kara lomu valsts tapšanas procesā, valsts "dzimšanas" sarežģītājiem vēstures apstākļiem un citām tēmām. Nozīmīgi, ka vēsturiskie procesi un idejas skatītas ne tikai Latvijas teritorijas, bet arī plašākā – Eiropas vēstures – kontekstā.

Krājums uzskatāms par nozīmīgu pētījumu, kas piedāvā daudzpusīgu un dziļu skatījumu uz Latvijas kultūrtelpas un iedzīvotāju vēsturi vairāku gadsimtu garumā.

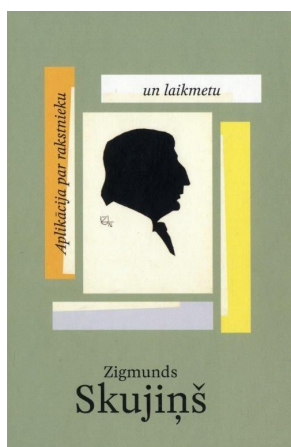
<https://www.lu.lv/par-mums/lu-mediji/zinas/zina/t/49645>

<https://latvijasradio.lsm.lv/lv/tema/esejas-par-valstiskuma-vesturi-latvija.b325>

Atslēgvārdi:

Latvijas vēsture; latviešu nācijas veidošanās; Kurzemes un Zemgales hercogiste; Pirmais pasaules karš; Latvijas valsts tapšana

Astra Šmite:

Skujiņš, Zigmunds. Aplikācija par rakstnieku un laikmetu. Ķekava : las.ām, 2018. 479 lpp. ISBN 9789934872860.

Atziņām piesātinātās grāmatas lappuses pārlicina, ka ir lietas, kas atklājas tikai pēc ilgāka laika, un liek filozofiski aizdomāties par tādiem jēdzieniem kā laiks, vara, mīlestība. Caur grāmatas autora un vienlaikus tās galvenā varoņa Zigmunda Skujiņa skatījuma prizmu it kā no jauna ieraugām veselu laikmetu. Īpašas pārdomas izraisa Viļa Lāča personības redzējums, kas noslēdzas ar vārdiem: "Stāsts par mums pašiem." Pārsteidzoši, bet rakstnieka atmiņās saglabājusies arī Džuzepes Tomazi di Lampedūzas laulību dienas aina. Grāmatu var ieteikt visiem, kam ir svarīgi saskatīt acīmredzamo, citējot rakstnieka vārdus: "Skatos Džordžones gleznu albumu. Kāpēc levai ir naba, ja viņa tapusi izgatavota no Ādama ribas?"

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/iznakusi-izcila-latviesu-rakstnieka-zigmunda-skujina-gramata-aplikacija-par-rakstnieku-un-laikmetu.a302619>

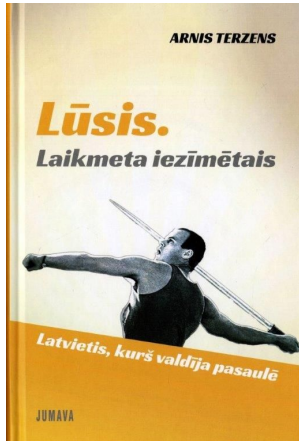
<https://podcasts.apple.com/us/podcast/zigmunds-skujins%C5%86%C5%A1-aplik%C4%81cija-par-rakstnieku-un-laikmetu/id1453361381?i=1000441670930>

<https://gramatasirmanilabakiedraugi.wordpress.com/2019/06/21/aplikacija-par-rakstnieku-un-laikmetu>

Atslēgvārdi:

latviešu autobiogrāfiskā proza

Pārslā Zute:

Terzens, Arnis. Lūsis. Laikmeta iezīmētais : latvietis, kurš valdīja pasaulē. Rīga : Jumava, 2019. 302 lpp. ISBN 9789934203404.

Grāmata ir biogrāfisks stāsts par ievērojamo latviešu šķēpmetēju Jāni Lūsi, kuru 1987. gadā Starptautiskā vieglatlētikas federācija atzina par visu laiku izcilāko šķēpmetēju pasaulē. Tā ir stāsts par to, kā vienkāršs latviešu puisis, pateicoties savai mērķtiecībai, sportiskajam azartam, veiksmīgai sadarbībai ar treneri Valentīnu Mazzālīti, ģimenes atbalstam un sapratnei, kļuva par vienu no ievērojamākajiem vieglatlētiem pasaulē.

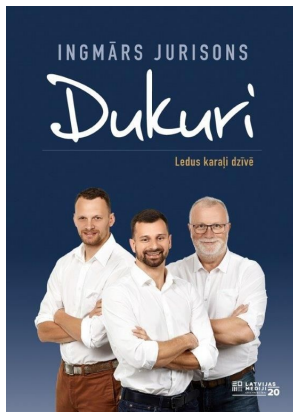
Jānis Lūsis sportista karjeru sāka 1957. gadā un līdz 1976. gadam startēja zem PSRS karoga. Viņa pūrā ir divi pasaules rekordi – 1968. un 1972. gadā – un visa kaluma olimpiskās medaļas. 2014. gadā sportists uzņemts Starptautiskās vieglatlētikas federācijas Slavas zālē. Katra grāmatas daļa aptver vienu gadu desmitu sportista dzīvē.

<https://www.diena.lv/eveikals/prece/lusis.-laikmeta-iezimetais/799548>

<https://www.janisroze.lv/lv/qramatas/dailliteratura/memuarliteratura-biografiski-apraksti/lusis-laikmeta-iezimetais.html>

Atslēgvārdi:

Jānis Lūsis; šķēpmēšana; vieglatlēti; Latvijas sportisti; Latvijas sporta vēsture

Jurisons, Ingmārs. Dukuri. Ledus karaļi dzīvē. Rīga : Latvijas Mediji, 2019. 260 lpp. ISBN 9789934155932.

Sporta žurnālista Ingmāra Jurisona grāmata ir vēstījums par sportistu Dukuru ģimeni: bijušo bobslejistu un skeletoņa aizsācēju Latvijā Daini Dukuru un viņa dēliem – pasaules mēroga skeletoņiem Tomasu un Martinu. Grāmata ir gan par dzimtas saknēm, azartisku un stipru ģimeni, gan par uzvarām un mērķtiecību, bet arī neaptverami smagu ceļu uz tām. Mūsdienā Latvijas čempionu ceļš uz pjedestālu aizsākās tēva vadībā Siguldas bobsleja trasē. Grāmatas pielikumos skatāmas rezultātu tabulas no brāļu nozīmīgākajām sacensībām, kā arī Dukuru dzimtas koks, kura saknes iestiepjas 18. gadsimtā. Aplūkojamas arī daudzas fotogrāfijas: no brāļu bērnības līdz aktuālākajiem triumfa mirkļiem pasaules līmeņa sacensībās.

“Stāsts ir par krietnu ģimeni ar lieliem mērķiem un patiesu patriotismu sirdī. Tādus stāstus vienkārši vajag stāstīt!” pauž grāmatas autors, žurnāla “Sporta Avīze” galvenais redaktors Ingmārs Jurisons.

Vienlaikus ar grāmatu klajā nākusi arī dokumentālā filma par Martinu Dukuru “Dukuru zelta līnija”, viņa brāli un vecākiem. Filmas autori ir žurnālists Dāvids Ernštreits un režisore Linda Olte.

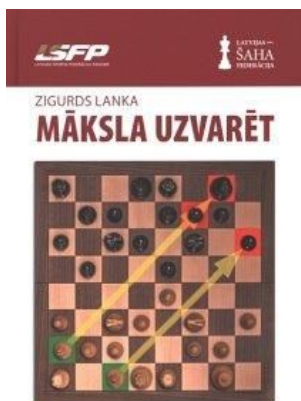
http://news.lv/Latvijas_Avize/2019/05/09/dukuru-gimenes-speks

<http://www.la.lv/dukuri-ledus-karali-dzive-krietnas-latviesu-gimenes-stasts>

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/piespele/dukuri-iznak-skeletoņiem-veltita-gramata-un-filma.a117461>

Atslēgvārdi:

kamaniņu sports; Latvijas sportisti

Lanka, Zigurds. Māksla uzvarēt : jauna uzbrukuma koncepcija. Rīga : Latvijas Sporta federāciju padome, 2019. 232 lpp. ISBN 9789934847967.

Grāmatā apkopota pazīstamā lielmeistara, šaha teorētiķa un pedagoga pieredze, no kuras galvenokārt var mācīties pareizi novērtēt situācijas šaha spēlē. Zigurds Lanka ir 1993. gada Latvijas čempions, ilggadējs dažādu valstu šahistu audzinātājs, viņam piešķirts augstākais Starptautiskās šaha federācijas trenera rangs.

“Man ir uzticēts liels gods – no zināšanu bagāžas, ko esmu uzkrājis piecdesmit gadu, izvēlēties materiālu, kas mācību grāmatas formātā parādītu latviešu lasītājiem mūsu šaha skolas unikālās īpašības,” saka autors. Lanka ir arī žurnālists, tādēļ nepārsteidz, ka grāmatā šaha teoriju viņš atsedz asprātīgi un tēlaini, piemēram, izmantojot vārdus “ēzeļausis” un “kofera uzbrukums”. Grāmata “Māksla uzvarēt” ir trešais izdevums Latvijas Sporta federāciju padomes metodiskās literatūras sērijā. Iepriekš iznākušās: “Vieglatlētika” (autore Ilze Avotiņa) un “Peldēšana” (autore Jeļena Solovjova).

<https://lsfp.lv/jaunumi/zinas/izdota-lsfpmetodiska-gramata-par-sahu-maksla-uzvaret>

Atslēgvārdi:

Zigurds Lanka; šahs; šahisti; sporta metodik

Ingrīda Peldekse:

Zilgalvis, Jānis. Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums vēsturiskajā Rīgas rajonā un Jūrmalā. Rīga : Neputns, 2018. 287 lpp. ISBN 9789934565595.

Apģāda “Neputns” sērijas “Mākslas pieminekļi Latvijā” devītais izdevums veltīts arhitektūras un mākslas mantojumam Rīgas apkaimē un Jūrmalā. Grāmata aptver ziņas par luterāņu, katoļu un pareizticīgo dievnamiem un lūgšanu namiem – kopskaitā dokumentēti 32 objekti. Izdevums bagātīgi ilustrēts ar vēsturiskiem zīmējumiem, melnbaltām un krāsu fotogrāfijām, kā arī ēku plāniem, kas ļauj pilnvērtīgi izsekot dievnamu vēsturei no to tapšanas līdz mūsdienām. Grāmatā iekļautas izsmeļošas dokumentālas un vizuālas ziņas par baznīcu apdari un mākslas un amatniecības priekšmetiem – gan tiem, kuri atrodami dievnamos, gan tiem, kuri savulaik nodoti muzejiem.

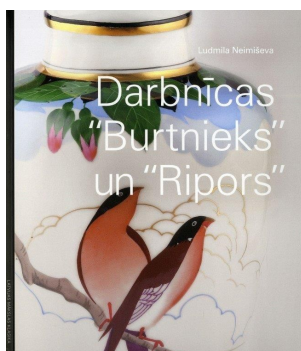
Grāmatu papildina izmantoto avotu un literatūras saraksts, kā arī terminu vārdnīca un personu rādītājs.

Līdz šim sērijā “Mākslas pieminekļi Latvijā” iznākušas grāmatas par sakrālās arhitektūras un mākslas mantojumu Daugavpils rajonā (2006), Valmieras rajonā (2010), Rīgā (2010), Rēzeknes rajonā (2011), Preiļu rajonā (2013), Zemgalē (2015), Krāslavas rajonā (2015), Jēkabpils un Aizkraukles rajonā (2018).

<https://www.jf.lu.lv/en/par-mums/ul-media/news/zina/t/46543>

Atslēgvārdi:

sakrālā arhitektūra; baznīcu vēsture

Neimiševa, Ludmila. Darbnīcas "Burtnieks" un "Ripors" = The Workshops "Burtnieks" and "Ripors". Rīga : Neputns, 2019. 124 lpp. ISBN 9789934565649.

Sērijā "Latvijas mākslas klasika" izdotā grāmata par darbnīcām "Burtnieks" un "Ripors" atklāj mākslas porcelāna vēsturi Rīgā, kas ilga nepilnas divas desmitgades. Grāmatas autore Ludmila Neimiševa izseko šai vēsturei no latviešu mākslinieku dalības Starptautiskajā modernās dekoratīvās un rūpnieciskās mākslas izstādē Parīzē 1925. gadā līdz Otrā pasaules kara sākumam.

Līdzās porcelāna apgleznošanas darbnīcai "Baltars" (1925–1928), mākslas porcelāna tapšanā nozīmīga loma bija darbnīcām "Burtnieks" (1929–1939) un "Ripors" (1933–1934). Darbnīca "Burtnieks" izveidojās "Ķīmiskās laboratorijas "Burtnieks", Emīlija Benjamiņš" paspārnē, savukārt "Ripors" (nosaukums no "Rīgas porcelāns") ir Rīgas mākslinieku grupas biedru izveidota porcelāna apgleznošanas darbnīca. Abu darbnīcu darbība saistās ar vairāku plaši pazīstamu latviešu mākslinieku vārdiem: Jūlijs Madernieks, Leonīds Banga, Ansis Cīrulis, Annija Eska, Paula Hermanovska, Helēna Krisone, Niklāvs Strunke, Erasts Šveics, Sigismunds Vidbergs, Pēteris Zutis un citi.

Šis ir sērijas "Latvijas mākslas klasika" divdesmitais izdevums plašam lasītāju lokam ar bagātīgu reprodukciju klāstu. Grāmata papildināta ar laika joslu, kas ļauj skatīt mākslinieku darbību plašākā pasaules notikumu kontekstā.

<http://neputns.lv/book/darbnicas-burtnieks-un-ripors/#.XP4YBv7qgUk>

Atslēgvārdi:

porcelāna apgleznošana; porcelāna vēsture; Latvijas mākslinieki

Katrīna Teivāne-Korpa:

La Revue de la BNU. Revue de la Bibliothèque nationale et universitaire. Nr. 19 (pavasaris 2019).

Strasbourg : Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg ; Rīga : Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2019. 156 lpp. ISSN 2109-2761.

“La Revue de la BNU” ir Strasbūras Nacionālās un universitātes bibliotēkas (Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg, BNU) izdevums, kas iznāk divas reizes gadā. Žurnāla 2019. gada pavasara numurs īpašs ar to, ka ir veidots sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku un vienlaikus iznācis gan franču, gan latviešu valodā. Laidiens ir veltīts konferencei “Strasbūra – Rīga: jūgendstils impēriju pierobežā”, kas notika Strasbūras Nacionālās un universitātes bibliotēkā 2018. gada novembrī.

Abu bibliotēku sadarbības numuru veido 16 konferences referātos balstīti raksti par jūgendstila attīstību Rīgā un Strasbūrā. Izdevuma autoru vidū ir Francijas, Latvijas un Lielbritānijas jūgendstila, 20. gadsimta pirmās puses mākslas un arhitektūras pētnieki, kuri pievērs uzmanību kopīgajam un atšķirīgajam abu reģionu vēsturē, iedziļinās arhitektūras un pilsētplānošanas problemātikā, kā arī vēsta par procesiem glezniecībā, grafikā, dekoratīvi lietišķajā un grāmatu mākslā. Ņemot vērā līdz šim nebijušo salīdzinošo aspektu ar virziena izpausmēm Strasbūrā un Elzasā, izdevums piedāvā aizraujošu skatījumu uz Latvijas jūgendstila mantojumu un veiksmīgi iezīmē stila savdabību abās pilsētās uz Eiropas jūgendstila metropoļu fona. Izdevuma ievadraksta autors ir Sentendrūsas Universitātes mākslas vēstures profesors Džeremijs Hovards, par Strasbūras un Elzasas mākslu un arhitektūru raksta Strasbūras Universitātes mācībspēki Ervē Dusē, Kristīne Peltre, Reinas Mākslas augstskolas direktors Dāvids Kaskaro, Elzasas muzeja direktore Marī Potešē, galeristi Žiljēns un Valters Kiviori, Augšelzasas Universitātes profesors Nikolā Štozkopfs, Strasbūras Nacionālās un universitātes bibliotēkas pārstāves Alīna Hauka un Katrīna Sulē-Sandika. Latvijas autoru vidū ir tādi arhitektūras speciālisti kā Jānis Krastiņš, Uģis Bratuškins, Sandra Treija, Silvija Grosa un Agate Eniņa, savukārt dažādiem jūgendstila perioda lokālās mākslas aspektiem pievērsās Aija Brasliņa, Velta Raudzēpa, Katrīna Teivāne-Korpa un Dmitrijs Zinovjevs. Izdevuma apkopojošo noslēgumu rakstījis Strasbūras Nacionālā zinātniskās izpētes centra Goda direktors Fransuā Luajē.

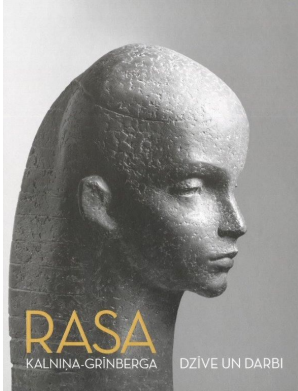
<http://www.bnu.fr/action-culturel/publications/la-revue-de-la-bnu-numero-19>

<https://www.lnb.lv/lv/zurnala-la-revue-de-la-bnu-numura-par-jugendstilu-strasbura-un-riqa-prezentacija>

Atslēgvārdi:

jūgendstils; Latvijas mākslas vēsture; Latvijas arhitektūras vēsture

Dmitrijs Zinovjeps:

Brancis, Māris. Rasa Kalniņa-Grīnberga. Dzīve un darbi = Rasa Kalniņa-Grīnberga. Her Life and Work. Rīga : Mansards, 2019. 102 lpp. ISBN 9789934585012.

Izdevumi par latviešu profesionālo tēlniecību un tās meistariem ne pārāk bieži lutina mākslas cienītājus, tāpēc par īpašu notikumu ir uzskatāma apgāda "Mansards" izdotā grāmata par tēlnieces Rasas Kalniņas-Grīnbergas daiļradi un dzīvi. Par vienu no talantīgākajām savas paaudzes tēlniecēm, smalku portretisti un diženu monumentālisti, stāsta mākslas zinātnieks Māris Brancis.

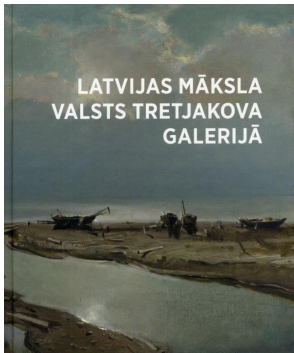
Izdevuma ievadā lasāma koncentrēta tēlnieces daiļrades analīze. Grāmatu caurvij Rasas Kalniņas-Grīnbergas dzīvesstāsts, kurā atklājas laikmets, latviešu tautas, viņas ģimenes, kā arī latviešu pēckara tēlniecības likteņi. Mākslinieces atmiņās spilgti atspoguļojas viņas personība, tādas īpašības kā augsts profesionālisms, mākslinieciskā intuīcija, strādīgums, enerģija un radoša degsme. Stāstos par tēlniecības darbiem Rasa Kalniņa-Grīnberga ievēd lasītāju tēlnieka "virtuvē", vēsta par radošo ideju, impulsu, iespaidu realizāciju un interpretāciju skulptūrā. Tēlnieces daiļrade, kas ir nesaraucami saistīta ar Latvijas 20. gadsimta otrās puses mākslas procesiem, ietver latviešu profesionālās tēlniecības labākās tradīcijas. Grāmatā atrodams interesants attēlu klāsts: gan plaši pazīstamie tēlniecības darbi ("Jaunība", 1962; "Mūrnieku brigadiere Aņečka", 1966; "Klaudija", 1969; "Nīcas Andriītis", 1981), gan ģimenes arhīva fotogrāfijas. Grāmatu papildina Rasas Kalniņas-Grīnbergas dzīves svarīgāko notikumu hronika.

<https://www.apgadsmansards.lv/lv/book/588/rasa-kalniņa-grīnberga.-dziive-un-darbi>

Atslēgvārdi:

latviešu tēlniecība; 20. gadsimta latviešu māksla

Toms Herings:

Latvijas māksla Valsts Tretjakova galerijā : albums-katalogs. Sastādītājas: Tatjana Zeļukina, Anda Treija. Rīga : Galerija Daugava, 2019. 351 lpp. ISBN 9789934834271.

Krāšņais mākslas albums Latvijas mākslas cienītājiem sniedz iespēju ielūkoties vislielākajā latviešu mākslas darbu krājumā ārpus mūsu valsts robežām. Galerijas "Daugava" izdevums tapis galerijas vadītājas Andas Treijas un mākslas zinātnieces Tatjanas Zeļukinas vadībā, kā arī veiksmīgā sadarbībā ar Krievijas Valsts Tretjakova galeriju.

Prestīžās galerijas kolekcijā starp aptuveni 180 tūkstošiem visas pasaules mākslinieku šedevru glabājas nepilni seši simti atpazīstamu latviešu autoru darbu, kas tapuši laikposmā no 19. gadsimta otrās puses līdz 20. gadsimta 80. gadiem. Albumā reproducēta vairāk nekā trešdaļa no šī krājuma. Daudzi darbi izdevuma lasītājiem būs iepazīstami pirmo reizi. Kā grāmatas pievienotā vērtība jāizceļ visu Tretjakova galerijas kolekcijā esošo latviešu autoru un viņu darbu uzskaitījums ar pilnīgām kataloga ziņām. Albuma teksti sagatavoti latviešu, krievu un angļu valodā.

<https://www.mfa.gov.lv/moscow/aktualitates/63826-tretjakova-galerija-atklaj-latviesu-makslinieku-albumu-un-paraksta-sadarbibas-programmu>

<https://www.tvnet.lv/6684799/klaja-nacis-katalogs-latvijas-maksla-valsts-tretjakova-galerija>

Atslēgvārdi:

Latvijas māksla; Latvijas mākslinieki; Valsts Tretjakova galerija

Līga Goldberga:

Desmit epizodes 20. gadsimta otrās puses mākslā Latvijā = Ten Episodes in Art of the Second Half of the 20th Century in Latvia. Elita Ansonē, Valda Knāviņa, Inga Bunkše, Vilnis Vējš, Ieva Astahovska, Alise Tīfentāle, Santa Hirša. Sastādītāja Elita Ansonē, redaktore Arta Vārpa. Rīga : Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, 2019. 383 lpp. ISBN 9789934538278.

Latvijas Nacionālais mākslas muzejs ar Latvijas Valsts simtgades programmas atbalstu izdevis rakstu krājumu "Desmit epizodes 20. gadsimta otrās puses mākslā Latvijā". Mākslas zinātnieki Elita Ansonē, Ieva Astahovska, Inga Bunkše, Santa Hirša, Valda Knāviņa, Alise Tīfentāle un Vilnis Vējš desmit grāmatas nodaļās pievēršas Latvijas mākslai pēc Otrā pasaules kara, stila un virzienu modifikācijām, kas risinājās sociālā reālisma kanona ietvaros. Grāmatā lasāms gan par māksliniekiem, mākslinieciskās brīvības un jaunrades meklējumiem, gan terminoloģijas politiku, mākslas un varas attiecībām. Autori piedāvā arī vispārīgu perioda raksturojumu, kas strukturēts tematiski un hronoloģiski.

Izdevums bagātīgi ilustrēts, tajā daudz reprodukciju, kurām drīzāk ir pavadošs raksturs. Virsmērķis ir pētniecisks – definēt perioda mākslu. Autori izklāsta sociālistiskā reālisma importēšanu Latvijas mākslā, turpina ar socmodernisma izpausmēm, figuratīvā ekspresionisma raksturošanu. Atsevišķas nodaļas veltītas fotogrāfijai, kinētiskajai mākslai, mediju daudzveidības pieaugumam, pētot mākslu "ārpus rāmjiem". Grāmatas mērķauditorija ir gan mākslas studenti, gan jebkurš mākslas interesents. Izdevums būs saistoša lasāmviela arī vēsturniekiem un sociālās vēstures pētniekiem.

Teksts paralēli latviešu un angļu valodā.

<https://www.lv100.lv/jaunumi/lnmm-izdod-rakstu-krajumu-desmit-epizodes-20-gadsimta-otras-puses-maksla-latvija>

<https://r1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/iznacs-rakstu-krajums-desmit-epizodes-20-gadsimta-otras-puses-m.a118297>

Atslēgvārdi:

Latvijas mākslas vēsture; māksla un vara; sociālistiskais reālisms